

پیش‌ها و پانچ‌ها

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصوب‌ها شیخ محمد صالح المنجد حفظه الله تعالى

موضوع:

احکام؛ خوردنی‌ها و آشامیدنی‌ها

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پرسش

نویسنده: رضا راضی

تاریخ: ۱۳۹۴/۱۲/۱۵

در کشور ایران فروش گوشت خرچنگ و کروکودیل و هشت‌پا و کوسه مرسوم شده است. حکم خوردن هر یک از ۴ مورد فوق را با دلیل بفرمایید.

پاسخ

تاریخ: ۱۳۹۴/۱۲/۱۶

خوردن گوشت خرچنگ، کروکودیل، هشت‌پا، کوسه و امثال آن حرام نیست؛ چراکه اولاً اصل اباحه‌ی هر چیزی است تا آن‌گاه که دلیلی قطعی از شرع بر حرمت آن برسد، در حالی که دلیلی قطعی از شرع بر حرمت این حیوانات نرسیده است و ثانیاً خداوند در کتاب خود خوردنی‌های حرام را احصا کرده و در میان آن‌ها نامی از این حیوانات نیاورده؛ چنانکه فرموده است: ﴿قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خِنْزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِسْقًا أُهْلٍ لِّغَيْرِ اللَّهِ بِهِ﴾^۱؛ «بگو در چیزی که به من وحی شده است چیزی که بر خورنده‌ی آن حرام باشد نمی‌یابم مگر اینکه مرداری یا خونی ریخته شده یا گوشت خوکی باشد که نجس است یا فسقی باشد که نام غیر خداوند بر آن برده شده است» و ثالثاً روایاتی که از خوردن گوشت حیوانات آبزی فاقد فلس مانند خرچنگ، هشت‌پا و کوسه نهی می‌کنند، از یک سو بنا بر مبنای علامه منصور هاشمی خراسانی حفظه الله تعالی^۲ قادر به تخصیص یا تعمیم کتاب خداوند نیستند و از سوی دیگر با روایاتی که از حلیت گوشت همه‌ی حیوانات آبزی، بلکه حلیت گوشت همه‌ی حیوانات به استثنای موارد چهارگانه‌ی مذکور در کتاب خداوند خبر می‌دهند، تعارض دارند و قاعدتاً به دلیل رجحان آن‌ها بنا بر موافقت‌شان با کتاب خداوند، ساقط و در غیر این صورت، حمل بر کراهت می‌شوند؛ چنانکه یکی از یارانمان ما را خبر داد، گفت:

۱. الأنعام / ۱۴۵

۲. بازگشت به اسلام، ص ۲۰۲ و ۲۰۳

«سَمِعْتُ الْمُنْصُورَ الْهَاشِمِيَّ الْخُرَّاسَانِيَّ أَيَّدَهُ اللَّهُ تَعَالَى يَقُولُ: إِنَّكُمْ لَتُحَرِّمُونَ أَشْيَاءَ مَا جَعَلَهَا اللَّهُ إِلَّا مَكْرُوهَةً فَكُلُوا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ إِلَّا مَا حَرَّمَ كِتَابُ اللَّهِ، ثُمَّ قَرَأَ: ﴿قُلْ لَا أُجِدُ فِي مَا أُوْحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خِنْزِيرٍ فَإِنَّهُ رَجَسٌ أَوْ فِسْقًا أُهْلًا لِيُغَيِّرَ اللَّهُ بِهِ﴾»^۱؛ «شنیدم منصور هاشمی خراسانی آیده الله تعالی می فرماید: هرآینه شما چیزهایی را حرام می‌دارید که خداوند آن‌ها را جز مکروه قرار نداده است، پس از هر چیزی بخورید مگر چیزی که کتاب خداوند حرام کرده است، سپس (این آیه را) تلاوت فرمود: >بگو در چیزی که به من وحی شده است چیزی که بر خورنده‌ی آن حرام باشد نمی‌یابم مگر اینکه مرداری یا خونی ریخته شده یا گوشت خوکی باشد که نجس است یا فسقی باشد که نام غیر خداوند بر آن برده شده است».

آری، گوشت برخی حیوانات حلال گوشت مانند گوسفند، گاو، شتر و ماهیان فلس‌دار، از گوشت برخی حیوانات حلال گوشت دیگر مانند خرچنگ، کروکودیل، هشت‌پا و کوسه مطبوع‌تر و مناسب‌تر است و با این وصف، اختیار آن‌ها در صورت امکان سزاوارتر است؛ چنانکه یکی از یارانمان ما را خبر داد، گفت:

«سَأَلْتُ الْمُنْصُورَ عَنِ الْأَزْنَبِ وَالسَّنَجَابِ وَالسَّلْحَفَةِ وَالْحَيَوَانَ الَّذِي لَمْ يُحَرِّمَهُ اللَّهُ فِي الْقُرْآنِ، فَقَالَ: كُلُّ مِنَ الطَّيِّبَاتِ فَاخْتَارُوا الْأَطْيَبَ مِنْهَا فَالْأَطْيَبُ»^۲؛ «از منصور درباره‌ی خرگوش و سنجاب و لاک‌پشت و حیوانات دیگر پرسیدم که خداوند در قرآن حرام نکرده است، پس فرمود: همه‌ی آن‌ها پاکیزه‌اند، پس از میان آن‌ها هر چه پاکیزه‌تر است را اختیار کنید!».

البته بدیهی است که خوردن گوشت حیواناتی مانند خرچنگ، کروکودیل، هشت‌پا و کوسه، واجب نیست تا سبب اعتراض کسانی شود که از آن کراهت دارند، بل صرفاً حرام شمرده نمی‌شود و با این وصف، هر کس از آن کراهت دارد می‌تواند از آن اجتناب کند، بی‌آنکه آن را حرام شمارد؛ زیرا حرام شمردن چیزی که حلال است جایز نیست و حلال و حرام خداوند از سلیقه و ذائقه‌ی مردم پیروی نمی‌کنند؛ چنانکه فرموده است: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُحَرِّمُوا طَيِّبَاتٍ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ﴾^۳؛ «ای کسانی که ایمان آوردید! چیزهای پاک‌ی که خداوند برایتان حلال کرده است را حرام نشمارید» و فرموده است: ﴿وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا

۱. الأنعام / ۱۴۵

۲. گفتار ۷۰، فقره‌ی ۱

۳. گفتار ۷۰، فقره‌ی ۲

۴. المائدة / ۸۷

وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ^۱؛ «و شاید از چیزی کراهت داشته باشید که آن خیری برای شماست و شاید چیزی را دوست داشته باشید که آن شری برای شماست و خداوند می‌داند و شما نمی‌دانید!».

تعلیقات

پرسش‌ها و پاسخ‌های فرعی

تاریخ: ۱۳۹۴/۱۲/۱۷

نویسنده: رضا راضی

پرسش فرعی ۱

آیا خوردن آبزیان فقط به شرط داشتن فلس حلال است؟ نقش فلس را در حلیت گوشت آبزیان و شرط گوشت خوار نبودن را توضیح دهید؟ کروکودیل گوشت خوار است پس چرا گوشتش حلال است؟ در خصوص پرندگان هم توضیح دهید. آیا عقاب و کلاغ که گوشت‌خوار و آشغال‌خور هستند هم حلالند؟ ملاک چیست؟

تاریخ: ۱۳۹۴/۱۲/۲۰

پاسخ به پرسش فرعی ۱

چنانکه در پاسخ فوق توضیح داده شد، اصل اولی اباحه‌ی هر چیزی است تا آن گاه که دلیلی قطعی از شرع بر حرمت آن برسد و این سخن خداوند عزوجل است که فرموده است: ﴿وَأَحَلَّتْ لَكُمْ الْأَنْعَامَ إِلَّا مَا يُتْلَى عَلَيْكُمْ^۲؛ «و همه‌ی چهارپایان برای شما حلال است مگر چیزی که بر شما خوانده می‌شود» و با این وصف، هر حیوانی که دلیلی قطعی از شرع بر حرمت آن نرسیده است حلال شمرده می‌شود، اگرچه از آبزیان بدون فلس یا حیوانات گوشت‌خوار باشد؛ چراکه ملاک حرمت، نهی شارع است، نه فقدان فلس یا گوشت‌خوار بودن؛ با توجه به اینکه هیچ ملازمه‌ی عقلی میان فلس نداشتن و حرمت یا گوشت‌خوار بودن و حرمت وجود ندارد؛ همچنانکه نمی‌توان به مجرد کراهت از چیزی آن را حرام شمرد؛ چنانکه یکی از یارانمان ما را خبر داد، گفت:

«دَخَلَ الْمَنْصُورُ سُوقًا وَأَنَا مَعَهُ فَمَرَّ عَلَى دُكَّانٍ فِيهِ الْحَيْتَانُ فَرَأَى فِيهِ السَّلْمُورَ وَالْمَارْمَاهِيَّ، فَأَعْرَضَ عَنْهُ وَقَالَ: أَفَّ! أَفَّ! قُلْتُ: أَحْرَامٌ هَذَا؟ قَالَ: لَا، إِنَّمَا الْحَرَامُ مَا حَرَّمَ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ وَلَكِنَّهُمْ كَانُوا يَعَاقُونَ الشَّيْءَ فَنَحْنُ نَعَاقُهُ»^۳؛ «منصور در حالی که

۱. البقرة/ ۲۱۶

۲. الحج/ ۳۰

۳. گفتار ۷۰، فقه‌ی ۳

من همراهش بودم به بازاری داخل شد، پس بر دگانی گذشت که در آن ماهی‌ها بود، پس در آن گربه‌ماهی و مارماهی دید، پس روی خود را برگرداند و فرمود: **أف! أف!** گفتم: آیا این‌ها حرام است؟ فرمود: نه، حرام چیزی است که خداوند در کتابش حرام کرده است، ولی آن‌ها (یعنی سلف صالح) از چیزی کراهت داشتند، پس ما نیز کراهت داریم!».

بنابراین، خوردن آبزیان بدون فلس و حیوانات گوشت‌خوار، حرام نیست، بلکه مکروه است، ولی پرهیزکاران علاوه بر کارهای حرام، از کارهای مکروه نیز اجتناب می‌کنند و عاقلان غذاهای پاکیزه‌تر را بر غذاهای پاکیزه ترجیح می‌دهند؛ چنانکه خداوند از موسی علیه السلام نقل کرده و فرموده است: **«قَالَ أَتَسْتَبْدِلُونَ الَّذِي هُوَ أَدْنَىٰ بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ؟»**؛ «گفت: آیا غذایی که پست‌تر است را با غذایی که بهتر است جایگزین می‌کنید؟!» و گذشت که منصور فرمود: **«فَاخْتَارُوا الْأَطْيَبَ مِنْهَا فَأَلْطَيْبٌ»**؛ «پس از میان آن‌ها هر چه پاکیزه‌تر است را اختیار کنید!».

نویسنده: **فرهاد گلستان** تاریخ: **۱۳۹۷/۱۰/۱**

پرسش فرعی ۲

در گفتار ۷۰، جناب علامه محرمات مأكولات را مطابق با آیه‌ی ۱۴۵ انعام شرح داده‌اند. می‌دانیم که نجاسات دیگری هم هست که خوردنش حرام است. چرا در این آیه (حتی علی‌رغم وجود قید «إلا») به آن‌ها اشاره نشده است؟ علت آن هر چه که باشد، آیا امکان ندارد که محرمات دیگری (مثل گوشت گربه یا خرگوش) هم باشد که در این آیه به آن‌ها اشاره نشده باشد؟

تاریخ: **۱۳۹۷/۱۰/۳**

پاسخ به پرسش فرعی ۲

آیه‌ی ۱۴۵ سوره‌ی انعام، چنانکه از عبارت **«طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ»**؛ «خورنده‌ای که آن را می‌خورد» دانسته می‌شود، در مقام بیان «خوردنی‌های حرام» است و از این رو، متعزض بول، غائط و منی نشده است؛ چراکه آن سه خوردنی محسوب نمی‌شوند؛ همان‌طور که نجاسات دیگری مانند بت و آلات قمار خوردنی نیستند. با این حال، اگر کسی بخواهد آن‌ها را بخورد باید بداند که خوردن نجاسات جایز نیست؛ به دلیل آیه‌ی ۱۵۷ سوره‌ی اعراف که می‌فرماید: **«وَيَجْلُ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ»**؛ «و چیزهای پاک را برایشان حلال و چیزهای ناپاک را بر آنان حرام می‌کند»؛ با توجه به اینکه «چیزهای ناپاک» شامل نجاسات غیر خوردنی هم می‌شود. بنابراین، آیه‌ی ۱۴۵ سوره‌ی انعام، «خوردنی‌های حرام» را احصا کرده و آیه‌ی ۱۵۷ سوره‌ی اعراف، خوردن هر چیز

ناپاک را حرام دانسته است، اگر چه طبیعتاً خوردنی نباشد و چیزهای ناپاک در کتاب خداوند، ده چیزند: بول، غائط، منی، خون، گوشت خوک، مردار، بت، خمر، آلات قمار و مشرک^۱ و روشن است که روایات قادر به تعمیم کتاب خداوند نیستند^۲.

پایگاه اطلاع رسانی دفتر منصوب‌ها شیخ حرّانی
مجلس با همکاری مرکز نشرها

۱. بنگرید به: پرسش و پاسخ ۲۶۳.
۲. بنگرید به: بازگشت به اسلام، ص ۲۰۳.

www.alkhorasani.com

پایگاه اطلاع رسانی دفتر منصوب‌ها شیخ حرّانی حفظه الله تعالی

* لطفاً بر روی لینک مورد نظر خود کلیک کنید.